

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาของบทนี้ได้แยกเป็นหัวข้อต่างๆได้แก่ การรับรู้ การเลือกรับรู้ ความสนใจ การแสวงหาข่าวสาร ความเชื่อ ทศนคติ ความคิดเห็น แนวคิดตามแบบจำลองความเข้าใจระหว่างกัน การประยุกต์ใช้แบบจำลองความเข้าใจระหว่างกันกับงานหนังสือพิมพ์ ประเภทหนังสือพิมพ์ บทบาทหนังสือพิมพ์ต่อสังคม ประโยชน์หนังสือพิมพ์ สภาพทั่วไปของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์เนื้อหา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การรับรู้ (Perception)

การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับ เป็นกระบวนการการเลือกรับสาร การจัดสารเข้าด้วยกัน และการตีความสารที่ได้รับตามความเข้าใจ และความรู้สึกของตนเอง โดยทั่วไปมักเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว หรือตั้งใจ มักเกิดตามประสบการณ์ และการสั่งสมทางสังคม

คนเราไม่สามารถให้ความสนใจกับสิ่งต่างๆรอบตัวได้ทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้บางส่วนเท่านั้น แต่ละคนมีความสนใจ และรับรู้สิ่งต่างๆรอบตัวต่างกัน ฉะนั้นเมื่อได้รับสารเดียวกัน ผู้รับสารสองคนอาจให้ความสนใจ และรับรู้สารเดียวกันต่างกัน โดยทั่วไปการรับรู้ที่แตกต่างกันเกิดจากอิทธิพล หรือตัวกรอง (filter) บางอย่าง ได้แก่

1. แรงจูงใจ (motive) เรามักเห็นในสิ่งที่เราต้องการเห็น และได้ยินในสิ่งที่เราต้องการได้ยิน เพื่อสนองความต้องการของตน
2. ประสบการณ์เดิม (past experience) คนเราต่างเติบโตขึ้นในสภาพแวดล้อมต่างกัน ถูกเลี้ยงดูด้วยวิธีการต่างกัน และคบหาสมาคมกับคนต่างกัน
3. กรอบอ้างอิง (frame of reference) เกิดจากการสั่งสมอบรมทางครอบครัว และสังคม ฉะนั้นคนต่างศาสนากันจึงมีความเชื่อ และทัศนคติในเรื่องแต่ละเรื่องต่างกัน
4. สภาพแวดล้อม (environment) คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่นอุณหภูมิ บรรยากาศ สถานที่ ฯลฯ จะตีความสารที่ได้รับต่างกัน
5. สภาพจิตใจและอารมณ์ (emotion) ได้แก่ความโกรธ ความกลัว ฯลฯ ขณะที่เรามีอารมณ์ไม่ดีหงุดหงิด เรามักจะมองความผิดเล็กน้อยเป็นเรื่องใหญ่โต แต่กลับมองปัญหาหรืออุปสรรคใหญ่หลวงเป็นเรื่องเล็กน้อย ขณะที่มีความรัก

กล่าวโดยสรุป การรับรู้ของบุคคลเป็นผลมาจากสภาพร่างกาย หรือความสามารถทางกายภาพของบุคคล (individual biology , or physical ability) การเรียนรู้ทางสังคม และวัฒนธรรม (cultural training) และลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคล (personal psychology)

การเลือกรับรู้ (Selective Perception)

ในการเปิดรับข่าวสารนั้น มนุษย์เรามีกระบวนการในการเลือกรับสาร (selective process) ดังนี้ (Klapper, 1960)

1. การเลือกเปิดรับ (selective exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารต่างๆตามความสนใจ และความต้องการเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา เพื่อสนองความต้องการของตน

2. การเลือกให้ความสนใจ (selective attention) นอกจากจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของตน ด้วยการเลือกรับรู้ (selective perception) บุคคลจะเลือกรับรู้ หรือเลือกตีความข่าวสารที่ได้รับไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน ในกรณีที่ข่าวสารที่ได้รับมาใหม่มีความขัดแย้งกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิม บุคคลมักจะบิดเบือนข่าวสารนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของตน

3. การเลือกจดจำ (selective retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ และเลือกตีความข่าวสารไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปเก็บไว้เป็นประสบการณ์ เพื่อที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป และจะพยายามลืมในส่วนที่ต้องการลืมอีกด้วย

ความสนใจ (Attention)

ข่าวสารต่างๆจำนวนมากที่เราใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้น เราได้รับมาที่ละเล็กทีละน้อยโดยรู้ตัวบ้างไม่รู้ตัวบ้าง โดยทั่วไปการให้ความสนใจ (attention) และความสนใจ (interest) มักจะเป็นสิ่งควบคู่กัน ทั้งๆที่คำสองคำนี้ได้มีความหมายเหมือนกัน หรือใช้แทนกันได้ทุกโอกาส การที่เราให้ความสนใจ (attend) สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็เพราะสิ่งนั้นน่าสนใจ (interesting)

เรามักจะให้ความสนใจอะไรก็ได้ที่น่าสนใจ เพราะฉะนั้นยิ่งสารมีความน่าสนใจมากเพียงไร โอกาสที่ผู้รับสารจะให้ความสนใจสารนั้นก็ยิ่งมากขึ้น โดยทั่วไปคนเรามักให้ความสนใจหรือถูกกระตุ้นให้เกิดความสนใจด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะของตัวกระตุ้น ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ หรือสิ่งที่เป็นกายภาพ หรือตัวผู้สื่อสารเอง เช่น ขนาด รูปร่าง สี การเคลื่อนไหว และความกระตือรือร้น
2. สารของตัวกระตุ้น
  - 2.1 เรื่อง และเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เช่น โกลัตุว ส่วนตัว ทันสมัย เป็นรูปธรรม เห็นภาพพจน์ มีความขัดแย้ง น่าสนใจ หลากหลาย แปลกใหม่ หรือมีอารมณ์ขัน
  - 2.2 ภาษาที่ใช้ กระชับรัดกุม มีพลัง มีชีวิตชีวา เร้าอารมณ์ หลากหลาย
3. วิธีการนำเสนอของตัวกระตุ้น เช่นการใช้ช่องทางการสื่อสาร หลายช่องทาง การแสดง กิริยาท่าทาง และการใช้ อวัจนะภาษาต่างๆ ทั้งนี้มีสิ่งที่จะเป็นตัวช่วยเสริม หรือทำให้เกิดความสนใจมากขึ้นจากหลายแหล่งคือ
  - 3.1 สังคม เช่นการคล้อยตามผู้อื่น แพ้ชั้น การยกย่อง หรือต่อต้านการกระทำในสังคม ศีลธรรม
  - 3.2 สภาพทางจิต เช่น ความกลัว แรงจูงใจ คุณธรรม ความต้องการ
  - 3.3 สภาพแวดล้อมจากภายนอก เช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้า การจัดสถานที่ เป็นต้น

การแสวงหาข่าวสาร (Information Seeking)

ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลต่างๆที่มีผลต่อการเลือกบริโภค หรือเลือกแสวงหาข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยเน้นในเรื่องพฤติกรรมการเลือกเปิดรับข่าวสารว่ามีปัจจัยอะไรบ้างเป็นตัวกำหนด ทำไมบุคคลจึงเลือก หรือหลีกเลี่ยงการเปิดรับข่าวสารบางอย่าง

แอตคิน (Atkin , 1973 อ้างใน พีระ จิระโสภณ , 2530) กล่าวว่าบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารใดจากสื่อมวลชนใดนั้น ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน (reward value) เกิดการลงทุนลงแรง (expenditures) และพันธะผูกพัน (liabilities) ที่จะตามมา ถ้าผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ เช่นการได้รับข่าวสาร หรือความบันเทิงตามที่ต้องการ สูงกว่าการลงทุนลงแรง เช่นการต้องลงทุนซื้อหาเพื่อให้ได้มา หรือการต้องใช้ความพยายามที่จะรับรู้ หรือทำความเข้าใจ บุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น (information seeking) แต่ถ้าผลประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่าการลงทุนลงแรง บุคคลอาจจะเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น และหากการเปิดรับข่าวสารนั้นจะทำให้เกิดพันธะผูกพันตามมา เช่นทำให้เกิดความไม่พอใจ ไม่สบายใจ หรือความไม่แน่ใจมากขึ้น ก็อาจจะใช้วิธีหลีกเลี่ยงข่าวสารนั้น (information avoidance) ในบางครั้งเราอาจจำใจต้องรับข่าวสารนั้นทั้ง ๆ ที่ไม่เต็มใจ (information yielding) เช่นการที่เรายอมดูโฆษณาซ้ำ ๆ ซาก ๆ ใน

โทรทัศน์ ก็เนื่องจากไม่อยากเปลี่ยนช่อง หรือเพราะว่าหมุนไปช่องไหนๆก็เจอแต่โฆษณา ก็เลยจำใจต้องนั่งดูทั้ง ๆ ที่ไม่ชอบ

แอดคิน ชี้ให้เห็นว่า การแสวงหาข่าวสาร และความต้องการสื่อสารของปัจเจกบุคคลนั้น คือความต้องการได้รับข่าวสาร (information) และความบันเทิง (entertainment) ความต้องการข่าวสารนั้นเกิดจากความไม่รู้ หรือไม่แน่ใจ (uncertainty) ของปัจเจกบุคคลที่มาจาก

1. การมองเห็นความไม่สอดคล้องกัน ระหว่างระดับความรู้ของปัจเจกบุคคลขณะนั้น กับระดับความต้องการที่อยากจะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก (extrinsic uncertainty) ยิ่งเป็นเรื่องที่สำคัญก็ยิ่งอยากมีความรู้ความเข้าใจสูง

2. การมองเห็นความไม่สอดคล้องกัน ระหว่างความรู้ที่มีอยู่ของปัจเจกบุคคลขณะนั้น กับความรู้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งกำหนดโดยระดับความสนใจส่วนบุคคลของปัจเจกบุคคลนั้น ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (intrinsic uncertainty)

โดยสรุปแล้วกล่าวได้ว่า การแสวงหาข่าวสาร หรือการเลือกรับข่าวสารนั้น นอกจากเพื่อสนับสนุน ทักษะคิด หรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่เดิมแล้วยังเป็นการแสวงหาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางอื่น ๆ เพื่อให้มีความรู้ ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ แก้ปัญหา รวมทั้งเพื่อสนองความสนใจส่วนบุคคล และเพื่อความบันเทิงเรีงใจ นอกจากนี้การที่บุคคลใดจะตัดสินใจแสวงหาข่าวสาร เจยเมยต่อข่าวสาร หรือหลีกเลี่ยงการเปิดรับข่าวสารนั้นก็ขึ้นอยู่กับการประเมินเปรียบเทียบถึงความพยายามที่ใช้ และผลตอบแทนในการที่จะรับรู้ข่าวสารใด ๆ ด้วย

ทัศนคติ ความเชื่อ ความคิดเห็น (Attitude/ Belief / Opinion)

ทัศนคติ (attitude) เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวทางจิตวิทยาสังคมและการสื่อสาร และมีการใช้คำนี้อย่างแพร่หลาย แต่มีการที่นิยามแตกต่างกันออกไป

โดยได้มีการยกนิยามของมหาวิทยาลัยมีชื่อเสียง 3 แห่ง ซึ่งเป็นผู้นำแนวคิดนี้มาพิจารณา มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้ให้นิยามว่า ทัศนคติ คือการประเมิน หรือปฏิกิริยาทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ฉะนั้นทัศนคติต่อวัตถุทางสังคมคือความรู้สึก ชอบ หรือ ไม่ชอบ ต่อสิ่งนั้น ๆ มหาวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่งกล่าวว่า ทัศนคติ คือการเตรียมพร้อมที่จะตอบสนองในทางหนึ่งทางใด ต่อวัตถุทางสังคม และการเตรียมพร้อมนี้มีธรรมชาติเป็นการ เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วย ส่วนมหาวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่งแย้งว่า ทัศนคติ คือกลุ่มของความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ผสมผสานกันต่อวัตถุทางสังคม

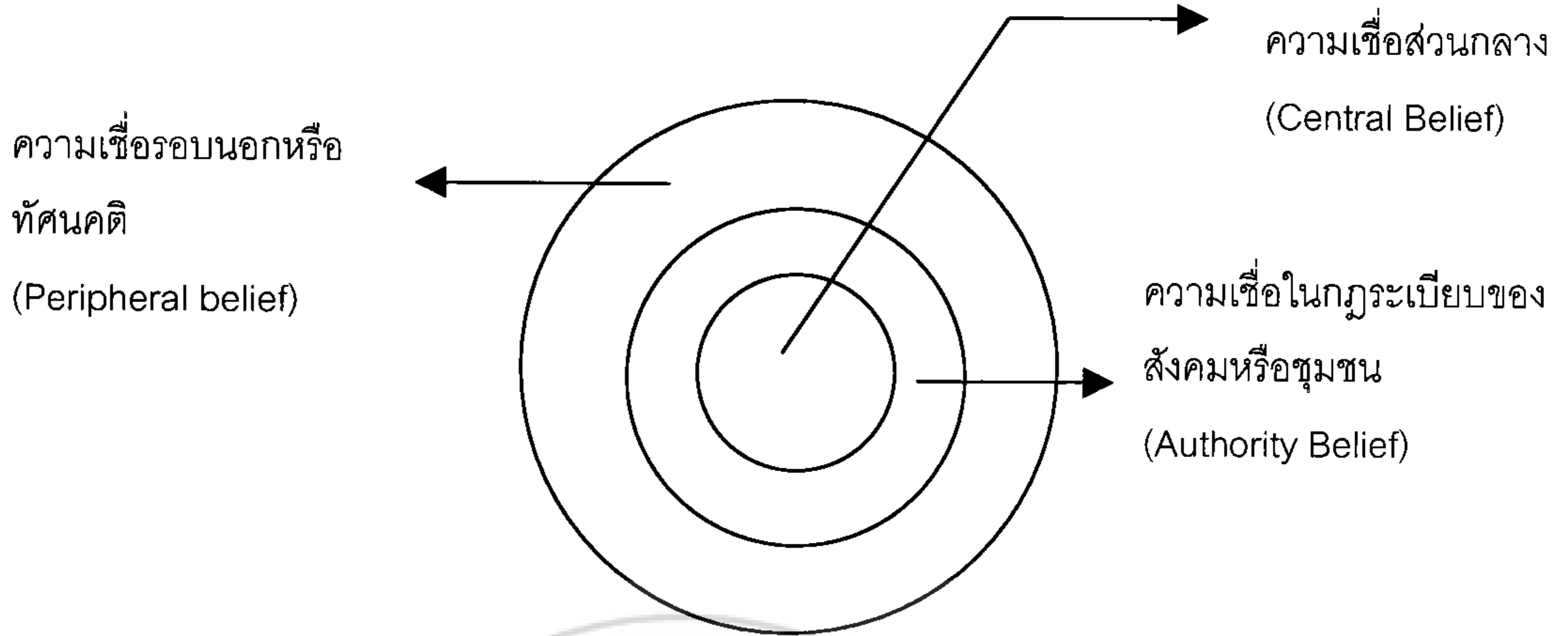
คำนิยามของมหาวิทยาลัยแห่งสุดท้าย ซึ่งรวมองค์ประกอบทางความรู้สึกและความนึกคิดเข้าด้วยกัน เป็นคำนิยามที่นิยมใช้กันมากที่สุด ฉะนั้นทัศนคติจึงเป็นกลุ่มขององค์ประกอบที่มีการผสมผสานกันอย่างต่อเนื่องต่อวัตถุทางสังคม องค์ประกอบหมายถึงองค์ประกอบทางความคิด (ความเชื่อ การประเมินค่า) องค์ประกอบทางอารมณ์ (ความรู้สึก อารมณ์) องค์ประกอบทางพฤติกรรม (การเตรียมพร้อมทางพฤติกรรม)

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ มักปรากฏอยู่ในคำนิยามอื่นๆ ที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไป เช่นมีการนิยามทัศนคติว่า เป็นแนวโน้มในการที่จะแสดงหรือมีปฏิกริยาในทางบวกหรือในทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำนิยามของบุคคล และประสบการณ์ทางสังคมที่ฝังรากลึกอยู่ (อิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และคณะ, 2541)

ความคิดเห็น (opinion) คือผลผลิตของทัศนคติของบุคคลในสภาพการณ์บางอย่างรอบตัว บุคคลจะจัดเรียงทัศนคติของตนตามลำดับความสำคัญ เมื่อบุคคลพูด หรือเขียน บุคคลนั้นกำลังแสดงลำดับชั้น (hierarchy) ของทัศนคติของตน กล่าวคือเขากำลังให้ความคิดเห็น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอก การเปลี่ยนแปลงนี้จะเกิดขึ้นในลำดับชั้นของทัศนคติด้วย ทำให้เกิดการจัดลำดับใหม่ และเกิดความคิดเห็นใหม่ตามมา ฉะนั้นความคิดเห็นจึงเป็นการแสดงออกว่าเขามีทัศนคติอย่างไรด้วยคำพูด หรือตัวหนังสือ

สไตเนอร์ (Steiner, 1963) ย้ำว่าแม้ว่าความหมายคำว่าทัศนคติและความคิดเห็นจะไม่คลุมเครือมากเช่นในอดีต แต่ก็ควรมีการจำกัดความเสียใหม่โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างความคิดเห็น ทัศนคติ และความเชื่อ เนื่องจากคำเหล่านี้ยังหาความหมายที่แน่นอนตายตัวไม่ได้

ทั้งนี้ทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อในระดับนอกสุด ซึ่งเป็นความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงผิวเผิน สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ และเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าความเชื่ออีก 2 ระดับคือความเชื่อในกฎระเบียบของสังคมหรือชุมชน เช่น เชื่อว่าต้องหยุดรถเมื่อไฟแดง ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้เมื่อสังคมเปลี่ยนกฎเกณฑ์ไป และความเชื่อส่วนกลาง เป็นความเชื่อที่ได้จากการสั่งสมทางสังคม การอบรมสั่งสอนของครอบครัว ศาสนา สถานศึกษา และแหล่งต่างๆ เป็นระยะเวลาอันยาวนานจนยากที่จะเปลี่ยนแปลง เช่นมนุษย์ทุกคนต้องตาย ฆ่าสัตว์เป็นบาป แม่รักลูกเป็นต้น เมื่อเวลาผ่านไปทัศนคติที่สั่งสมมานานอาจกลายเป็นความเชื่อส่วนกลางได้ดังภาพ 2.1

ภาพที่ 2.1 ชั้นความแตกต่างของความเชื่อ
 ที่มา (ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และคณะ, 2541, หน้า 125)

จากการขาดความหมายที่แน่นอนตายตัวดังกล่าวนี้อาจทำให้เกิดความสับสน และบุคคลมักฉวยโอกาสจากที่คนไม่ทราบความหมายที่แน่นอนนี้ ด้วยการประเมินองค์ประกอบอื่น ๆ (ซึ่งไม่ใช่ ทัศนคติ) ว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติ

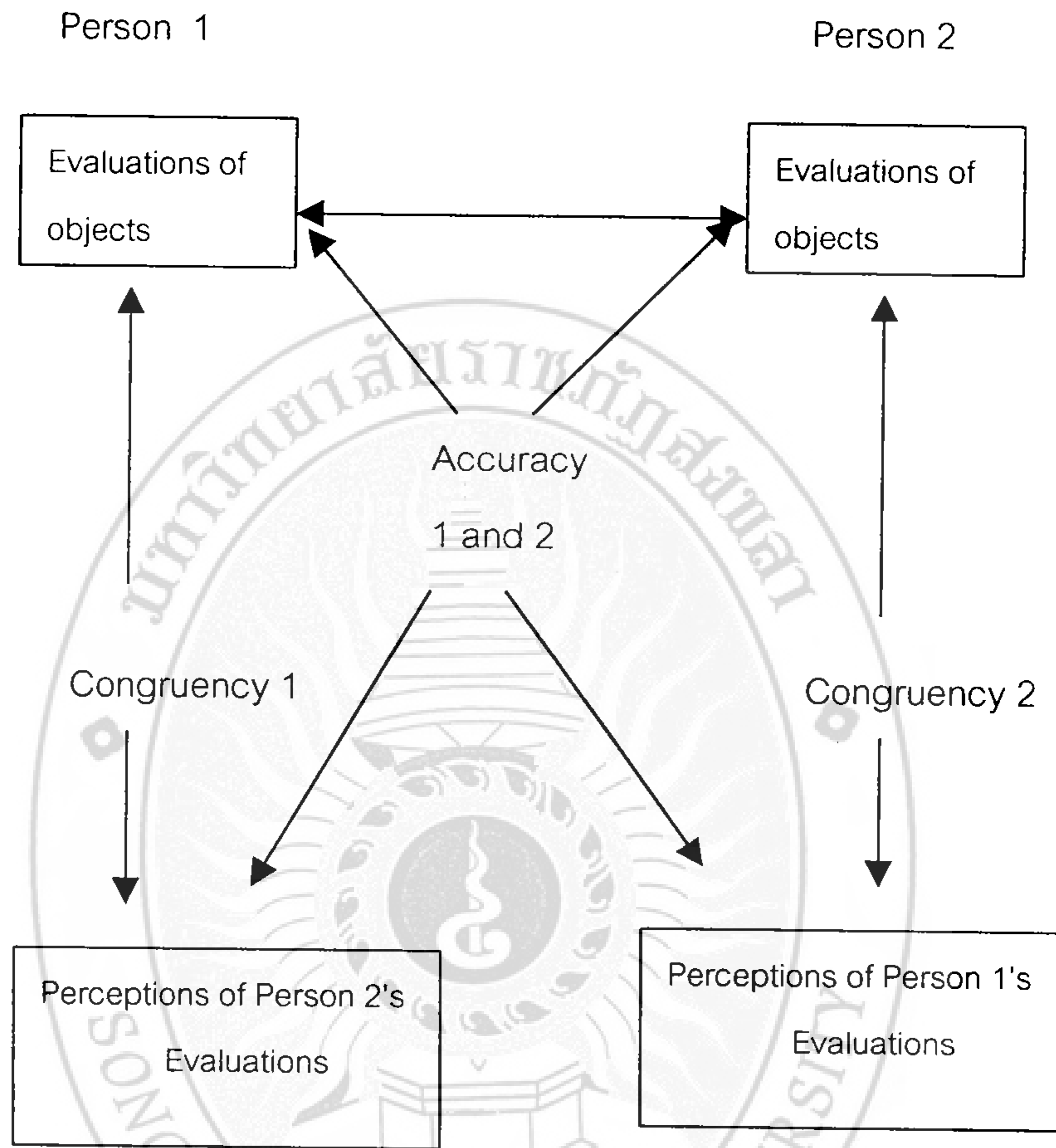
แนวคิดตามแบบจำลองความเข้าใจระหว่างกัน (Coorientation)

การศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจระหว่างกันในการสื่อสารนั้น จะคำนึงถึงสมมติฐานที่ว่าบุคคลแต่ละกลุ่มแต่ละบุคคลที่ทำการสื่อสารกันจะมีความคิดอยู่ 2 ประการไม่ว่าเนื้อหาสาระที่สื่อสาร (the content) จะเป็นอย่างไร

- เขารู้ว่าเขาคิดอะไร
- เขาคาดคะเนไว้ว่าอีกคนหนึ่งคิดอะไร

แบบจำลองความเข้าใจระหว่างกันมีประโยชน์มากสำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งสถานการณ์ของการสื่อสารระหว่างบุคคล ที่คู่สื่อสารสามารถคาดคะเนความคิดของกันและกันได้ อย่างถูกต้อง จะทำให้การสื่อสารนั้นประสบความสำเร็จ โดยที่การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จะพิจารณาเรื่องค่านิยม หรือการประเมินที่บุคคลแต่ละคนกระทำกับสิ่งต่างๆ ซึ่งก็คือความคิดเห็นของเขาอันเป็นความคิดเห็นส่วนตัวอย่างเป็นอิสระ ซึ่งได้แก่การประเมินความคิดเห็นของเขาและการคาดคะเนว่าผู้อื่นคิดอย่างไร และเมื่อบุคคลคิดว่าความคิดเห็นของบุคคลอื่นคล้ายกับความคิดของตน ก็จะทำให้เกิดความลงรอย (congruency) กันขึ้น และความลงรอยกันนี้จะส่งผลให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน (agreement) ในเรื่องที่จะสื่อสาร และเกิดความถูกต้อง (accuracy) ขึ้นด้วย

ถ้าความเข้าใจของบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับการประเมินความคิดเห็นของบุคคลอื่นเหมือนกับที่ประเมินโดยบุคคลนั้นจริงดังภาพ 2.2

ภาพที่ 2.2 Component Evaluative Indices of a Coorientation Situation :

Agreement , Accuracy , and Congruency

ที่มา (Culberson, 1975, หน้า 3)

จากแผนภาพที่ 2.2 แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นเชิงประเมินที่แต่ละคนมีอยู่อย่างเป็นอิสระต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (his evaluations) และการที่ตนเองรับรู้ หรือคิดคะเนว่าบุคคลอื่นที่เราจะสื่อสารด้วยนั้นมีความคิดเชิงการประเมินต่อสิ่งนั้น (his perception of the other's evaluations) และเมื่อความคิดเห็น 2 ประการนี้คล้ายคลึงกัน ก็จะทำให้เกิดความลงรอยกัน (congruency) ขึ้น และในความคิดเห็นที่ลงรอยกันของบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายนี้เป็นผลให้เกิดความพ้องกัน (agreement) และ

ความถูกต้อง (accuracy) กล่าวคือเมื่อความคิดเห็นเชิงการประเมินค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลหนึ่ง คล้ายกับของอีกบุคคลหนึ่งก็จะเกิดความพ้องกัน และเมื่อความเข้าใจของบุคคลหนึ่งในการ ประเมินบุคคลอื่นได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงก็จะเกิดความถูกต้องขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความถูกต้อง ความพ้องกัน และความลงรอยกัน ไม่ใช่สิ่งที่กระทำอย่าง เป็นอิสระต่อกัน ทั้งนี้เพราะแต่ละส่วนต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการสองอย่างนี้รวมกันเป็นส่วนที่เป็น พื้นฐานสำหรับอีกสองส่วน ดังนั้นถ้าความพ้องกันอยู่ในระดับต่ำ แต่ความลงรอยมีระดับสูง ความถูกต้องก็จะต่ำ และเมื่อความพ้องกัน และความลงรอย อยู่ในระดับสูงหรือต่ำทั้งคู่ ความ ถูกต้องก็จะสูง นั่นคือ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ของอีกตัวหนึ่งถ้าตัวที่สามคงที่ ตัวอย่างเช่น ถ้าความพ้องกันคงที่และอยู่ในระดับสูง เมื่อความ ถูกต้องเพิ่มขึ้น ความลงรอยก็จะเพิ่มขึ้นด้วย แต่ถ้าความพ้องกันคงที่และอยู่ในระดับต่ำ เมื่อความถูก ต้องเพิ่มขึ้น ความลงรอยก็จะลดลง

เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ความถูกต้องเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับพิจารณาในกระบวนการ สื่อสาร ยิ่งบุคคล 2 คนสร้างความเข้าใจในการสื่อสารค่านิยมส่วนตัวกันมากเท่าใด ความคิด ของบุคคลในอันที่จะคาดคะเนความคิดของกันและกันก็ยิ่งมีความถูกต้องยิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยทฤษฎีแล้ว บุคคลทั้งสองสามารถบรรลุความถูกต้องในการสื่อสารอย่างสมบูรณ์

การประยุกต์ใช้แบบจำลองความเข้าใจระหว่างกันกับงานหนังสือพิมพ์

เมื่อบรรณาธิการจะสื่อสารไปยังผู้อ่านนั้น สิ่งที่เขาต้องกระทำก็คือการเลือกเนื้อหาข่าวที่ เด่นและเป็นที่น่าสนใจ โดยที่การเลือกข่าวดังกล่าวขึ้นอยู่กับความสนใจและความพอใจของกอง บรรณาธิการเองประการหนึ่ง นอกจากนี้ในการสื่อสารนั้น กองบรรณาธิการยังต้องคำนึงถึงความ สนใจและความต้องการของผู้อ่านด้วย

ทฤษฎี Coorientation ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยด้านหนังสือพิมพ์ ซึ่งอธิบายโดย Culberson คือความเห็นพ้องกัน (agreement) หรือระดับความคล้ายกันระหว่างความสนใจ หรือ ความพอใจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกับบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น ในที่นี้ก็คือความสอดคล้องต้องกัน ระหว่าง ความพอใจและความสนใจของกองบรรณาธิการ หรือ EO preference (Editor's Own preference) ซึ่งหมายถึงเนื้อหาข่าวสารที่กองบรรณาธิการนำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์กับ ความ สนใจและความต้องการของผู้อ่าน หรือ AO preference (Audience's Own preference) ซึ่ง หมายถึงความต้องการและความเชื่อถือเนื้อหาข่าวสารของผู้อ่าน เป็นที่คาดหมายว่าการสื่อสารจะ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อ EO preference กับ AO preference มีสหสัมพันธ์กันสูง

อย่างไรก็ดี นักจิตวิทยาสังคมได้เห็นว่าบุคคลจะรับรู้ต่อเรื่องสิ่งต่างๆตามที่ตนเองคิดและเข้าใจ ซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ ดังนั้นเมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาผู้อ่านของเขา เขาจะใช้ความคิดของเขาเป็นหลักในการพิจารณาว่าผู้อ่านสนใจหรือพอใจ หรือต้องการอะไร ฉะนั้นจึงเกิดแง่มุมอีกอย่างหนึ่งขึ้นในแบบจำลองความเข้าใจระหว่างกัน นั่นคือการรับรู้ หรือความเข้าใจของกองบรรณาธิการเกี่ยวกับผู้อ่าน หรือ EA (Editor's perception of Audience) อันเป็นผลให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นอีก 2 อย่างระหว่างผู้ส่งสารหรือกองบรรณาธิการและผู้รับสารหรือผู้อ่านคือ

- congruency หมายถึง ความลงรอยกันระหว่าง EO กับ EA
- understanding หมายถึง ความเข้าใจถูกต้องระหว่าง EA กับ AO

ซึ่งแบบจำลองความเข้าใจระหว่างกันนี้ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับบรรณนิยมนหรือความต้องการของสาธารณชนได้

เมื่อพิจารณาเนื้อหาข่าวสารของการสื่อสารมวลชนแล้ว บรรณาธิการอาจจัดเนื้อหาข่าวสารออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. เนื้อหาที่เป็นความสนใจของกองบรรณาธิการ และตรงกับความสนใจของผู้อ่าน
2. เนื้อหาที่กองบรรณาธิการเห็นว่าสำคัญและมีคุณค่า แต่อาจจะไม่ตรงกับความสนใจของผู้อ่าน
3. เนื้อหาสารที่กองบรรณาธิการไม่ให้ความสนใจและเห็นว่าไม่มีคุณค่า แต่ผู้อ่านส่วนใหญ่สนใจ และซื้อไปอ่าน

แบบจำลองความเข้าใจระหว่างกันที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชนก็ตาม จะมีตัวแปรที่เด่นชัด 3 ตัวแปรได้แก่

1. สิ่งที่ตนเองคิด
2. การคาดคะเนว่าคนอื่นคิดอย่างไร
3. เนื้อหาสาระที่คิด

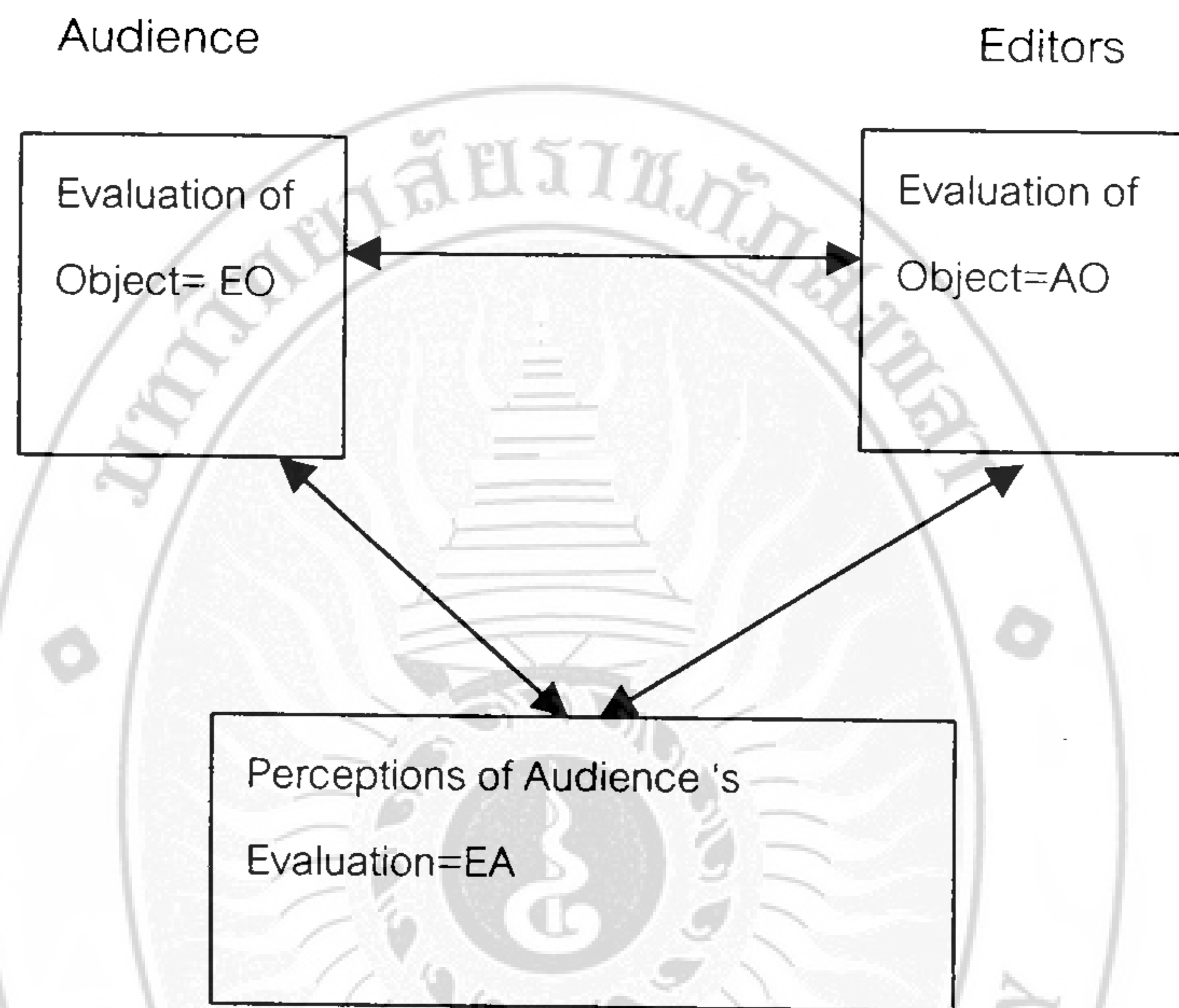
ตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้ สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบระหว่างกันเพื่อศึกษาในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับการสื่อสารได้ และการศึกษานี้เรามักพิจารณาเรื่องค่านิยม หรือการประเมินค่าที่แต่ละบุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ หรือที่เราเรียกว่า ความคิดเห็น (opinion) นั้นเอง

ทฤษฎี Coorientation นั้น มีลักษณะของความสัมพันธ์ที่จำเป็นในการศึกษาอยู่ 3 ประการได้แก่

1. ความพอใจและความสนใจของกองบรรณาธิการ หรือ EO
2. ความสนใจและความต้องการของผู้อ่าน หรือ AO

3. ความคิดเห็นหรือความเข้าใจของบรรณาธิการเกี่ยวกับผู้อ่าน หรือ EA

เมื่อพิจารณาตามภาพที่ 2.2 ในการสร้างความเข้าใจระหว่างกันและกัน ทำให้สามารถสรุปเป็นแบบจำลองแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎี Coorientation ในเชิงการประยุกต์กับงานสื่อสารมวลชนได้ดังในภาพที่ 2.3

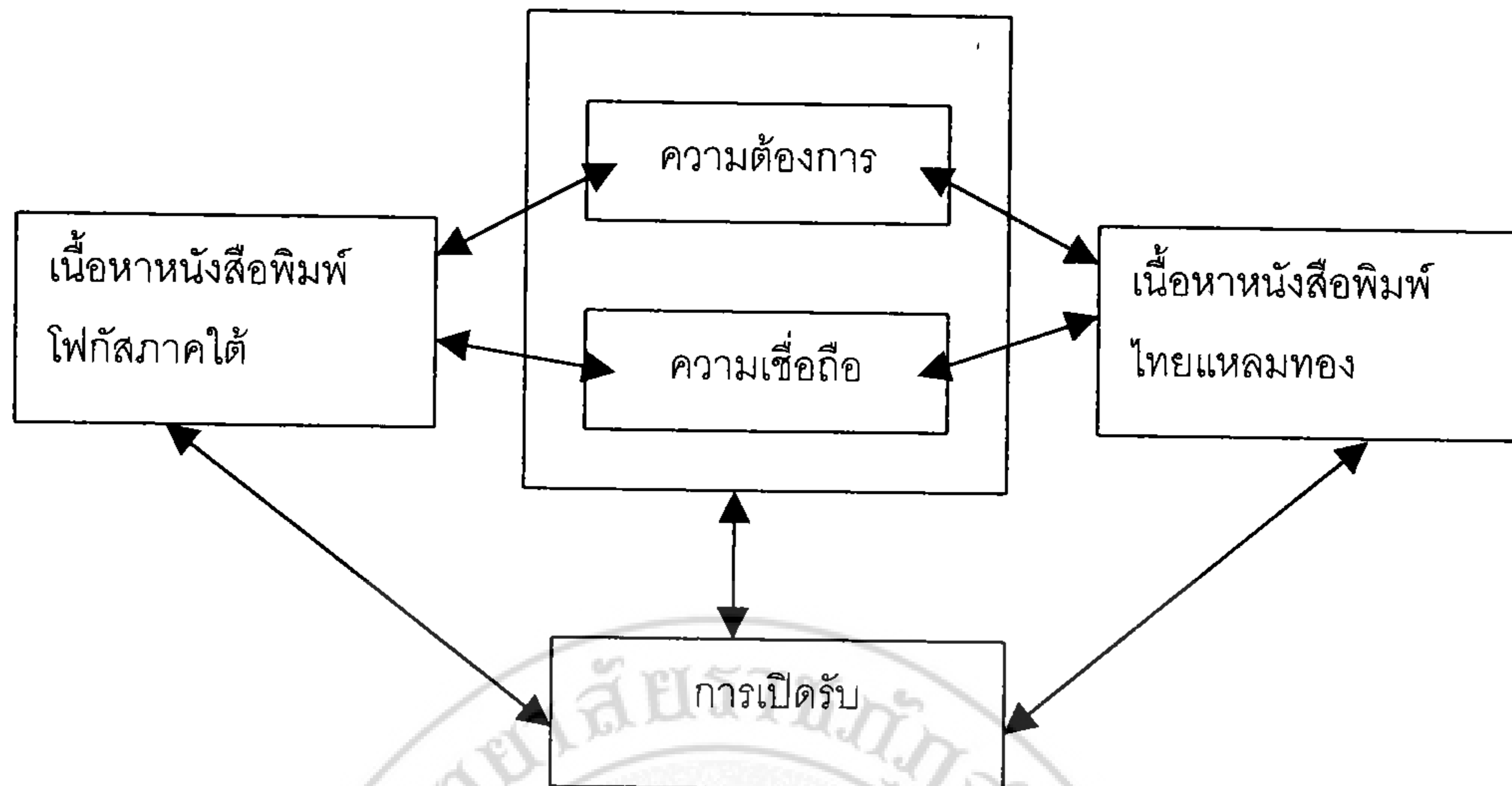

ภาพที่ 2.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจ ความสนใจของกองบรรณาธิการ ความสนใจ ความต้องการของผู้อ่าน และความคิดเห็น ความเข้าใจของบรรณาธิการเกี่ยวกับผู้อ่าน ที่มา (ชนิษฐา สมร่าง, 2532, หน้า 12)

จากแนวคิดในแบบจำลองความเข้าใจระหว่างกันกับงานสื่อสารมวลชน ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปิดรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา” โดยดัดแปลงมาใช้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน

1. แนวความสนใจหรือความต้องการของกลุ่มผู้อ่าน
2. แนวความเชื่อถือของกลุ่มผู้อ่าน
3. ลักษณะของการเสนอเนื้อหาข่าวสารตามความเป็นจริงที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์

ดังแสดงเป็นแบบจำลองแนวคิดในการวิจัยในภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ และความเชื่อถือของผู้อ่านต่อเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้ และหนังสือพิมพ์ไทยแหลมทอง

ภาพนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

1. ความต้องการและความเชื่อถือของผู้อ่านต่อเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้
2. ความต้องการและความเชื่อถือของผู้อ่านต่อเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ไทยแหลมทอง

ซึ่งถ้าปัจจัยด้านความต้องการ และเชื่อถือข่าวมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาข่าวที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้ง 2 ฉบับ จะส่งผลให้มีการเปิดรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดังกล่าวมากขึ้น

ประเภทหนังสือพิมพ์

ตามหลักวิชาการวารสารศาสตร์หนังสือพิมพ์แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของเนื้อหาของข่าวคือ(ดร.ณิ หิรัญรักษ์, 2538)

1. หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (Quality Newspaper)
2. หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ หรือ ประชานิยม (Popular Newspaper)

หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพนั้นได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเน้นข่าวหนักที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านการเมืองเศรษฐกิจ และสังคม หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีจำนวนจำหน่ายไม่สูงมากนักเพราะมีนโยบายมุ่งที่จะรับใช้ผู้อ่านที่สนใจและต้องการ

ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน ผู้จัดการ รายวัน ฯลฯ

ส่วนหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ มักจะเน้นเกี่ยวกับข่าวเบา ๆ ซึ่งได้แก่ ข่าวอาชญากรรม ข่าวศาล ข่าวบันเทิงต่าง ๆ โดยไม่ได้เน้นเนื้อหาสาระ เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ฉะนั้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จึงมีปริมาณจำหน่ายสูงเพราะมุ่งเอาใจตลาดทุกระดับ หนังสือพิมพ์ดังกล่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด คมชัดลึก ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทใดต่าง ก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน นั่นก็คือ ให้ข่าวสาร และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ให้ความรู้ความเข้าใจ และข้อคิดเห็นในปัญหาต่างๆ ให้ความบันเทิง และให้บริการในด้านผู้ผลิตกับผู้บริโภคมาพบกันใน รูปของการโฆษณา

บทบาทหนังสือพิมพ์ต่อสังคม

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากต่อประชาชนในสังคม ไม่เพียงแต่การรายงานข่าวสาร การอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน ท้องถิ่น ประเทศ ชาติ และ นานาชาติให้ผู้อ่านได้รับรู้อย่างสมบูรณ์ ยังเป็นแหล่งข้อมูล ข้อวิเคราะห์วิจารณ์ที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้อ่าน รวมทั้งหนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง โดยผ่านการทำหน้าที่ในด้านการรายงานเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหว และความเป็นไปของสังคม

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านซึ่งมีทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ โดยผ่านการรายงานข่าวเหตุการณ์ ข้อเท็จจริง และความคิดเห็น ไซ่เพียงเท่านั้น หนังสือพิมพ์ยังเป็นตัวแทนและเครื่องมือในการสร้างกระแสที่ชอบธรรมของประชาชนในสังคม การกำหนดวาระแห่งชาติให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบให้ความสนใจเป็นพิเศษอีกด้วย

ประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกเสรี หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ การทำงานมี ประสิทธิภาพ หนังสือพิมพ์ได้มีบทบาทต่อการแสดงประชามติ รัฐบาลจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็น ต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เป็นต้น

หนังสือพิมพ์เปรียบได้กับมหาวิทยาลัยของทุกคนที่เป็นตำราที่ว่าด้วยกาลปัจจุบัน ตำรา ทางวารสารศาสตร์กล่าวถึงหนังสือพิมพ์ว่าทำหน้าที่ไปตามบทบาทของสื่อมวลชนที่พึงกระทำ 3 ประการ ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์ควรทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าวสารที่เที่ยงตรงครบถ้วน เป็นสื่อกลาง แลกเปลี่ยนทัศนคติอันเที่ยงธรรม ท่ามกลางความสับสนของสังคม

2. หนังสือพิมพ์ควรรับผิดชอบต่อประชาชนผู้อ่าน ต่อสังคม และประเทศชาติในฐานะของผู้ให้ความรู้ ผู้สอดส่องดูแล และผู้ชี้แนะทางสังคม

3. หนังสือพิมพ์ควรพยายามยกระดับความรู้ของประชาชน ถ่ายทอดเจตนารมณ์ ค่านิยมของสังคม รวมทั้งกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดการพัฒนาประเทศ

ประโยชน์หนังสือพิมพ์

1. เป็นเอกสารที่บอกให้ทราบว่าเกิดอะไรขึ้นในสังคม ใครเป็นคนทำ ทำที่ไหน เวลาเท่าไร ทำอย่างไร ทำไมถึงทำ โดยที่เรื่องราวนั้นล้วนแต่น่าสนใจใคร่รู้ทั้งสิ้น

2. เป็นเอกสารในการเพิ่มพูนความรู้ นอกเหนือจากที่ได้รับในชั้นเรียน

3. ทำให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

4. สร้างนิสัยรักการอ่าน

5. ทำให้มีความรู้รอบตัวเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์

6. สร้างความคิดสร้างสรรค์

7. เป็นที่พึ่งในยามเดือดร้อน เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม หนังสือพิมพ์จะเป็นกระบอกเสียงให้

8. ทำให้เป็นคนทันสมัย สามารถปรับตัวทันกับสถานการณ์ปัจจุบันได้

นักวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ที่เขียนตำราว่าด้วยการสื่อสารมวลชน กล่าวถึงบทบาทหนังสือพิมพ์ต่อสังคมไว้คล้ายๆกัน 5 ประการ ดังนี้ (บุญเลิศ ช่างใหญ่, 2545)

1. การให้ข่าวสาร (Information) เป็นการให้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ช่วยเสริมให้เกิดนวัตกรรมการปรับตัว และความก้าวหน้า

2. การประสานสัมพันธ์ (Correlation) การช่วยอธิบาย แปลความ และวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์และข่าวสาร ประสานกิจกรรมต่างๆในสังคมเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดมติมหาชน

3. ความต่อเนื่อง (Continuity) สื่อมวลชนแสดงออกซึ่งวัฒนธรรม มีการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดและธำรงไว้ซึ่งค่านิยมพื้นฐานของคนทั่วไป

4. ความบันเทิง (Entertainment) ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจ

5. การระดมสรรพกำลัง (Mobilization) หนังสือพิมพ์ก่อให้เกิดการรณรงค์ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ศาสนา เพื่อวัตถุประสงค์ของส่วนรวม

การบริโภคหนังสือพิมพ์ต้องใช้สายตาอ่านข้อความ และดูภาพที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ ต่างจากสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงที่ใช้หูฟัง และโทรทัศน์ที่ใช้สายตา

และหุไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นคนที่ตาบอดหรือคนที่อ่านหนังสือพิมพ์ไม่ออกย่อมไม่อาจรับรู้เรื่องราวในหน้าหนังสือพิมพ์ได้

ลักษณะพิเศษของหนังสือพิมพ์ที่แตกต่างไปจากวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ จนถือได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบหรือเป็นจุดเด่นกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ ได้แก่

1. สามารถรายงานข่าว ภาพ บทความได้อย่างกว้างขวาง มีรายละเอียดมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ
2. ผู้รับสารสามารถรับสารที่ใดก็ได้ หาซื้อง่าย ราคาไม่แพง จะอ่านที่บ้าน ที่ทำงาน ในห้องน้ำ ห้องนอน ริมถนน บนรถ บนเครื่องบิน หรือที่ไหนๆ ก็ได้
3. คงทน เก็บไว้ได้นาน นำมาอ่านย้อนหลังได้ ถือเป็นเครื่องมือสำหรับบันทึกประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ สรุปได้ดังนี้ (ดร.ณิ นีร์ญรักษ์, 2538 อ้างแล้ว)

1. หนังสือพิมพ์ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ โดยหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประกาศเกี่ยวกับเรื่องเวลาการประชุม แจ้งการเกิด การตายของบุคคล ตลอดจนการแต่งงาน และข้อเท็จจริงที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่นหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เป็นผู้เตือนเมื่อถึงเวลาที่ประชาชนจะต้องเสียภาษี จะต้องทำการเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง เป็นต้น
2. หนังสือพิมพ์ให้การศึกษา หนังสือพิมพ์จะให้ความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ จิตวิทยา การเมือง การปกครอง การแพทย์ การเกษตร ความรู้ เหล่านี้ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์และบทความต่างๆ ที่มีในหน้าหนังสือพิมพ์
3. หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญต่อข่าว หนังสือพิมพ์จะต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ และความสำคัญเหล่านี้สอดคล้องกับความสดและความทันต่อเหตุการณ์
4. หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาและการเติบโตของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ชุมชนให้โลกภายนอกได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่ชี้ข้อบกพร่องข้อเสียหรือจุดอ่อนของชุมชนแต่ละชุมชนให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
5. หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการประชาชน ถึงแม้หนังสือพิมพ์จะไม่ใช่อำนาจในการให้บริการประชาชนภายใต้การควบคุมของรัฐบาลเช่นสถาบันอื่น แต่หนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญในการให้บริการดังกล่าวเพราะคุณลักษณะของหนังสือพิมพ์เอง

6. หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวสารและการโฆษณา เมื่อมีการติดต่อสื่อสารขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป ข่าวสารเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมและมนุษย์อย่างมาก การโฆษณาสินค้ามีบทบาทสำคัญมากขึ้น เมื่อสังคมมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการค้าขาย การแข่งขันจึงตามมาในรูปของการชักจูง โน้มน้าว เพื่อสนับสนุนสินค้าของตนให้กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับ หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการในด้านข่าวสารและการโฆษณาอย่างมาก

7. หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานวงการธุรกิจกับประชาชนในชุมชน โดยการเป็นสื่อกลางในการโฆษณาสินค้าเพื่อให้ลูกค้าได้รับผลประโยชน์ในการทราบว่าสินค้าอะไรบ้างที่ผลิตออกมาสู่ตลาด ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากการอ่านโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ สถาบันธุรกิจบริการนั้นทำเงินให้กับหนังสือพิมพ์ปีละมากมาย

8. หนังสือพิมพ์พิทักษ์และคุ้มครองประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้พิทักษ์รักษากฎหมายในบางโอกาส โดยที่หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ความคับหน้าและการเคลื่อนไหวของการทำงานของเจ้าหน้าที่ในวงราชการที่มีหน้าที่โดยตรงกับกิจการบางอย่าง เช่นทางด้านอาชญากรรม เป็นต้น การตีพิมพ์ข่าวสารดังกล่าวจะทำให้ประชาชนได้ทราบและหาวิธีการป้องกันจากคำเตือนที่ได้รับจากหน้าหนังสือพิมพ์

9. หนังสือพิมพ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในระบอบสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

อย่างไรก็ตาม (Berelson, 1960) กล่าวว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปต้องการอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ต่อไปนี้

1. เพื่อใช้เป็นแหล่งข่าวและอธิบายข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. เป็นเครื่องนำทางในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจในการอ่านบทความ เรื่องขบขัน
4. เพื่อใช้เป็นแหล่งความคิดหรือประสบการณ์ โดยอาศัยแนวคิดของหนังสือพิมพ์ ประกอบกับแนวคิดของตนในการถกเถียงหรืออภิปรายประเด็นต่างๆกับบุคคลอื่น
5. เพื่อมีความสัมพันธ์กับสังคม ผู้อ่านจะได้ทราบแนวจริยธรรม ศีลธรรมของสังคม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลต่างๆในสังคมได้ติดต่อโดยทางอ้อมได้ด้วย

สภาพทั่วไปของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นค่อนข้างจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง มักนิยมออกเป็นรายปักษ์ หรือที่เรียกกันติดปากว่า รายลือตเตอร์ คือออกทุกวันที่ 1 และ 16 ของเดือน รองลงมาคือออกเป็นราย 7 วัน ราย 5 วัน และราย 3 วัน ตามลำดับ และมีที่ออกเป็นรายวันอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย

ในเรื่องขนาดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่จะมีขนาดแทบลอยด์ (tabloid) คือขนาด 11.5X15.5 นิ้ว จำนวน 12-16 หน้า แต่ในโอกาสพิเศษ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา จะเพิ่มหน้าเป็น 20- 24 หน้า ทั้งนี้เพื่อเพิ่มเนื้อที่ในการโฆษณา

ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ส่วนใหญ่นิยมเสนอข่าวหน้าแรกเฉลี่ยแล้วจำนวน 4-5 ข่าวต่อฉบับ หน้าในจะเสนอในรูปคอลัมน์ประจำ เนื้อหาข่าวที่นิยมนำเสนอมากที่สุดคือข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ รองลงมาข่าวการเมืองการบริหารท้องถิ่น และข่าวสังคมตามลำดับ

การจัดหน้าและรูปเล่มนิยมจัดบล็อกไว้ตายตัว เพียงแต่เปลี่ยนข้อความและภาพเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรมีจำกัด ระบบการพิมพ์ส่วนใหญ่ยังพิมพ์ระบบเลตเตอร์เพรส และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือค่าใช้จ่าย ซึ่งถ้าต้องการให้กิจการอยู่รอดก็จำเป็นที่จะต้องประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง

เหล่านี้เป็นภาพรวมทั่วไปของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แต่ก็มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ จนเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น แม้ความสำเร็จนี้จะไม่ส่งผลให้ผู้เป็นเจ้าของร่ำรวย แต่เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจและคุ้มค่ากับการต่อสู้ไม่น้อย

อย่างไรก็ตามปัจจุบันประชาชนมีการศึกษามากขึ้น รู้จักเลือกบริโภคสื่อที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และจากความไม่ชัดเจนของการตีพิมพ์ว่าเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ การไม่มีกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านที่ชัดเจน ตลอดจนการขาดการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์และทีมงาน ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นขาดการยอมรับและเชื่อถือจากสังคมและผู้อ่าน ทำให้ไม่สามารถสร้างฐานผู้อ่านให้เพิ่มขึ้นได้ และไม่เห็นอนาคตที่จะพัฒนาในเชิงธุรกิจให้เป็นองค์กรวิชาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนได้

บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรกำหนดบทบาทหน้าที่เพื่อรับใช้สังคมท้องถิ่นในฐานะเป็นสื่อของคนท้องถิ่น ดังนี้ (พิศิษฐ์ ชวาลารวัช, 2542 อ้างแล้ว)

1. ส่งเสริมและรักษาจริยธรรม เพื่อสร้างแบบอย่างให้นักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้รับการเคารพ ยอมรับ และเคารพจากสังคมท้องถิ่นนั้นๆ
2. เสนอเรื่องราวหรือปัญหาของท้องถิ่นเป็นหลัก
3. เป็นผู้นำทางความคิดและคอยเตือนสติหรือเหนี่ยวรั้งคนท้องถิ่นให้เห็นถึงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายแก่สังคมได้ เช่น เรื่องการพนัน เฮโรอีน ยาบ้า การซื้อสินค้าเงินผ่อน
4. ให้พิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบ เทียบธรรม และเสนอแนวทางเรื่องราวปัญหาอย่างชัดเจน เพื่อให้สาธารณชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจชะตาชีวิตหรือสังคมของเขา หากสังคมเฉื่อยชา บางครั้งอาจกระตุ้นให้เกิดสำนึกร่วมกัน แต่ต้องใช้เหตุผลทางศีลธรรมมากำกับ
5. คำนึงถึงความบริสุทธิ์ ความดีงาม และความห่วงใย ความรักในถิ่นที่อยู่ และปรารถนาให้ถิ่นที่อยู่เป็นที่ทำมาหากินที่สนองตอบความอยู่ดีกินดีให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ
6. ศึกษาแก่นของปัญหาท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อกำหนดแนวทางในการนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ปัญหาต่างๆ ให้จำกัดเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ เท่านั้น เว้นแต่เป็นเรื่องคาบเกี่ยวที่มีผลกระทบโดยตรง

บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป

สภาวะทางสังคมที่ซับซ้อนขึ้นด้วยองค์ประกอบทางการเมือง เศรษฐกิจ พัฒนาการทางการศึกษา และวัฒนธรรมใหม่ ส่งผลต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเช่นกัน ด้วยเหตุที่ชุมชนต้องพึ่งพาสื่อของตัวเองเพื่อส่งเสริมกระบวนการทางสังคมของตัวเองมากกว่าที่จะพึ่งพาสื่อจากส่วนกลางที่ให้ความสำคัญเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งมากกว่า

สิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนบทบาทและตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคใหม่ได้ นอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่มีอิสระทางความคิด และเป็นองค์กรสื่อที่ชุมชนให้การยอมรับในประสิทธิภาพการทำงาน ด้วยการรายงานเรื่องราวที่เกิดขึ้นเชิงลึก นำเสนอข้อมูลรอบด้าน กล้าที่จะเสนอมุมมองต่อสังคมในลักษณะของการชี้นำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ในมุมมองของตนเองในรูปแบบของการวิเคราะห์วิจารณ์ ตลอดจนมีความเป็นกลางของข่าวสารที่นำเสนอแล้ว

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ควรทำหน้าที่เป็นเวทีกลางของคนในท้องถิ่นที่จะได้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องราวที่เกิดขึ้น ที่สังคมจะต้องหาคำตอบเพื่อหาทางออกของปัญหาที่ดีที่สุด เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ความขัดแย้งทางสังคม อาทิ กรณีปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร

ซึ่งเป็นประเด็นทางสังคมที่พบเห็นและเกิดขึ้นมากเมื่อมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ซับซ้อนขึ้น ด้วยการเปิดหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ให้เป็นเวทีของการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้รู้ หรือประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น และต้องสร้างความชัดเจนให้สังคมรู้และรู้สึกได้ว่าหนังสือพิมพ์เป็นเวทีกลางอย่างแท้จริงที่ประชาชนทุกฝ่ายสามารถใช้ได้อย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังสามารถแสดงบทบาทเป็นองค์กรสาธารณะร่วมกับประชาสังคมในท้องถิ่น กลุ่มพลังมวลชนต่างๆ ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หอการค้าจังหวัด หรือองค์กรพัฒนาเอกชนฯ ด้วยการจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อแสวงหาปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาท้องถิ่น แทนที่จะเป็นการตัดสินใจจากส่วนกลางเหมือนเช่นในอดีต

เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นที่มีมากยิ่งขึ้น ขณะที่กรอบความคิดทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นยังไม่แตกต่างไปจากอดีต และประชาชนเองก็ยังเข้าใจและให้ความสำคัญไม่มากนัก หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถแสดงบทบาทให้ความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ติดตามตรวจสอบทางการเมืองได้ตั้งแต่การใช้สิทธิเลือกตั้ง เรียนรู้นโยบาย และติดตามการทำงานของนักการเมืองหลังเลือกตั้ง

ในบทบาทของการรายงานข่าวและความเคลื่อนไหวทั่วไป หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถติดตามข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำเสนอต่อสาธารณะได้อย่างรอบด้าน และต่อเนื่องได้มากกว่าหนังสือพิมพ์ส่วนกลางที่มีข้อจำกัดทั้งในแง่พื้นที่การนำเสนอข่าวที่มีให้น้อยกว่าหรือบุคลากรที่ทำงานในพื้นที่

กล่าวโดยสรุปหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน จะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของชุมชน เป็นเวทีสาธารณะของสังคม และเป็นองค์กรขับเคลื่อนทางสังคมอย่างสร้างสรรค์ด้วยการกำหนดตำแหน่งของตัวเองให้ชัดเจน

การที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะยืนอยู่ได้ต่อไป ต้องปรับตัวหลายๆด้านดังต่อไปนี้ (ประสาน สุกใส, 18 กันยายน 2545)

1. หนังสือพิมพ์ต้องตีกรอบความคิดให้ชัดเจนว่าจะทำหนังสือพิมพ์เพื่ออะไร เพื่อสังคมงานวิชาชีพที่ตนรักและมีความสุขในการทำงาน รายได้เพียงพอสำหรับทีมงาน ทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ขัดสน และไม่ใช้หน้าที่การงานไปแสวงหารายได้โดยมิชอบ ขณะเดียวกันควรจะมีมุมมองในการทำหนังสือพิมพ์ใหม่ โดยมุ่งยึดแนวคิดหนังสือพิมพ์ชุมชน หมายถึงทีมงานต้องสามารถรองรับงานสิ่งพิมพ์หรืองานอื่นๆได้ตลอดเวลาในราคาที่ไมแพง พร้อมแถมโฆษณาตามเงื่อนไขและข้อตกลงแต่ละราย

2. ต้องวางตำแหน่งที่ชัดเจนของหนังสือพิมพ์ว่ากลุ่มเป้าหมายหลักเป็นใคร วางช่องทางการขายที่แตกต่างออกไปจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆอย่างไร และพิจารณากลุ่มเป้าหมายรองให้ชัดเจนไม่เกิน 3-5 เป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง

4. ต้องทำความเข้าใจในบทบาทของตัวเองอย่างชัดเจนว่าเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ภูมิภาค หนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่มเพื่อให้มีการทำงานทดแทนกันได้

4. ต้องวางแผนการผลิตและแผนการตลาดที่ชัดเจน เช่น ยอดพิมพ์ ระบบการจัดจำหน่ายผ่านเอเย่นต์ หรือการส่งเสริมการขาย หากไม่ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้ว จะทำให้มีปัญหาทางการบริหารและโอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามแนวทางและเป้าหมายที่วางไว้ย่อมเป็นไปได้ยาก

5. จะต้องเร่งเพิ่มจำนวนสมาชิก พร้อมพัฒนาระบบการบริการหลังการขายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้อย่างไร และสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกว่าดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไรด้วย

สิ่งที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งสำหรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในมิติใหม่ คือการนำเสนอข่าวสารที่สอดคล้องกับยุคสมัยของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และประชาสังคม ตลอดจนเปิดกว้างให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้สื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนทางสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง โดยที่ผู้นำของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรมีจิตวิญญาณเป็นคนสาธารณะและพร้อมที่จะจัดองค์กรให้บริการสาธารณะได้ด้วย

ในภาวะที่มีเงินงบประมาณลงสู่ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ในฐานะที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนระดับรากหญ้ามากที่สุดจึงควรให้การศึกษาระดับประชาชนให้เข้าใจ และส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ประชาชนเข้าใจการเลือกตั้งระบบใหม่ เพื่อช่วยให้การเลือกตั้งทุกระดับดำเนินไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นการช่วยปฏิรูปการเมือง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรให้การศึกษาระดับประชาชนว่าพวกเขายังมีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอกฎหมายในระดับชาติได้ ให้การศึกษาประชาชนในการปราบปรามทุจริต หรือปฏิบัติหน้าที่มีขอบ ทำผิดรัฐธรรมนูญ ให้ประชาชนเข้าใจบทบาทองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพื่อที่จะสามารถพึ่งพาองค์กรอิสระเหล่านี้ให้คุ้มครองประชาชนและประเทศชาติ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรทำความเข้าใจและชี้้นำให้ประชาชนติดตามตรวจสอบบทบาทการทำงานขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เพื่อตรวจสอบว่าบุคคลเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจกฎหมายของรัฐ สิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายของรัฐ (ทองใบ ทองเปาด์, 2544, 40-41)

แนวคิดดังกล่าวทำให้หนังสือพิมพ์ต้องกำหนดทิศทางหรือนโยบายข่าวให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการและความเชื่อถือของผู้อ่าน จึงจะทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดำรงอยู่ต่อไปได้อีกยาวนาน

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถือเป็นอุบัติการณ์อย่างหนึ่งของสังคมท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมาตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้นๆ มิใช่เกิดขึ้นตามเจตจำนงของใครคนใดคนหนึ่ง เป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ ปัญหา และความต้องการของคนท้องถิ่นโดยส่วนรวม

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์เนื้อหาตามความหมายของเบเรลสัน (Berelson,1971) หมายถึงเทคนิคของการวิจัยแบบหนึ่งซึ่งมีความเป็นกลางหรือเป็นไปตามภาววิสัย (objective) เป็นระบบที่พรรณนาเชิงปริมาณของเนื้อหาการสื่อสารที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด

ตามความหมายนี้ ได้แยกแยะให้เห็นส่วนประกอบที่สำคัญของการวิจัยแบบนี้คือ(อิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และคณะ, 2541อ้างแล้ว)

1. มีความเป็นกลางหรือตรงไปตรงมา (objective) ไม่ว่าจะมีการวิจัยโดยวิธีการเดียวกันก็ครั้งก็ตาม การวิจัยจะให้ผลสรุปเหมือนกันทุกครั้ง
2. เป็นระบบ (systematic) ผู้วิจัยจะต้องมีวิธีการที่เป็นระบบ
3. สามารถอธิบายได้ในเชิงปริมาณ (Quantitative) หมายถึง การแสดงผลได้ด้วยตัวเลขทางสถิติ เช่น การกระจายความถี่ ตารางความสัมพันธ์ สหสัมพันธ์ หรือค่าร้อยละ
4. ชัดเจน (manifest) เนื้อหาที่นำมาวิจัยจะต้องชัดเจน ทดสอบได้ ไม่มีเงื่อนงำ

การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถศึกษาได้หลายกรณี เช่น ศึกษาเนื้อหาของข่าวสารเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิด บุคลิกภาพ ความเชื่อ แรงจูงใจ เป้าหมายของผู้ส่งสาร หรือแม้แต่การศึกษาเนื้อหาของข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ในแง่ผลการสื่อสารว่าเนื้อหาของวารสารนั้นมีผลอย่างไรต่อพฤติกรรมของผู้อ่าน สร้างความเข้าใจอะไรให้แก่ผู้รับสาร

ปัจจุบันการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถประเมินผลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ และใช้วิธีการทดสอบสมมุติฐานมากกว่าการวิจัยเชิงพรรณนาอย่างในสมัยแรกๆ ยิ่งไปกว่านั้นวิธีการใหม่ ๆ ของการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีแนวโน้มจะใช้วิธีการทดลอง เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาโฆษณาเพื่อศึกษาแนวความคิดในการผลิตผลงานทางโฆษณา ฯลฯ

ตามหลักฐานที่ปรากฏ วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาได้มีการพัฒนามาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 เริ่มด้วยนักศึกษาด้านวารสารศาสตร์ใช้วิเคราะห์ความสำคัญของข่าวด้วยการนับบรรทัดของข่าวในหนังสือพิมพ์ เช่นข่าวต่างประเทศหรือข่าวกีฬา แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข่าวเรื่องเดียวกันในหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น หรือวัดขนาดของหัวข้อข่าวในหนังสือพิมพ์ต่างๆเพื่อมาเปรียบเทียบกันว่าในเรื่องเดียวกันนี้ฉบับใดให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด

ฮาโรลด์ ลาสส์เวลล์ (Harold Lasswell, 1938) ได้นำวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องประชามติ การโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งสหรัฐอเมริกาให้ความสนใจมากในสงครามโลกครั้งที่ 2 การสื่อสารมวลชนสมัยนั้นได้รับการวิเคราะห์อย่างมีแบบแผนภายใต้หัวข้อว่า ใคร พูดอะไร กับใคร ว่าอย่างไร และได้ผลอย่างไร นับเป็นโครงการใหญ่โครงการหนึ่งในยุคนั้น

เบอร์นาร์ด เบเรลสัน ก็ได้ให้ความสนใจการศึกษาด้วยวิธีการนี้ โดยได้รวบรวมบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา และตีพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่ ซึ่งมีส่วนทำให้การศึกษาวิธีการนี้แพร่หลายมาจนกระทั่งปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจพฤติกรรมการอ่านผู้รับสาร

งานชิ้นแรกที่สำรวจพฤติกรรมการอ่านผู้รับสารชนบทได้แก่ การศึกษาความสนใจเนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ในหมู่บ้าน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับลักษณะการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน คอลัมน์ที่ชอบ (มาลัยวัลย์, 2522)

ผลการวิจัยพบว่า คอลัมน์ที่ชอบ ผู้อ่านชนบทจะสนใจอ่านข่าวมากที่สุด โดยข่าวที่ชอบอ่านมากที่สุดคือข่าวในพระราชสำนัก ข่าวที่ชอบปานกลางคือ ข่าวการเมือง ข่าวเกษตร ข่าวอาชญากรรม และข่าวที่อ่านน้อยที่สุดคือข่าวภูมิภาค และหนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่านคือไทยรัฐ

ลักษณะการอ่าน กลุ่มตัวอย่างจะอ่านบ่อยแต่ไม่ทุกวัน เวลาอ่านไม่แน่นอนแล้วแต่มีเวลาว่าง และมักจะไปอ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน แบบแผนการอ่านนั้นผู้อ่านไม่เห็นความสำคัญว่าจะต้องได้อ่านข่าวสด รวดเร็ว และหากข่าวใดที่สนใจก็จะอ่านซ้ำได้อีก

ต่อมาเป็นการศึกษาเรื่องการอ่านหนังสือพิมพ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยใช้แนวคิดเบื้องหลังการสื่อสาร ที่เชื่อว่าการเปิดรับสารนั้น ผู้รับสารจะทำการเลือกรับ ตีความ และเลือกใช้ประโยชน์ตามความต้องการของตนเอง ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามซักถามกลุ่มประชากรจำนวน 228 คน (วิภา, 2531)

ผลการวิจัยมีดังนี้ปริมาณกลุ่มผู้อ่าน มีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 64 เท่านั้นที่อ่านหนังสือพิมพ์ทั้งๆที่การวิจัยนี้ทำในปี พ.ศ. 2531 ตัวเลขดังกล่าวไม่แตกต่างไปจากงานสำรวจของสมควร กวียะ เรื่อง นิสัยการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย ที่ทำเมื่อปี พ. ศ. 2523 และพบว่ามียกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.4 ที่อ่านหนังสือพิมพ์ แสดงว่า 8 ปีที่ผ่านมาตัวเลขการอ่านหนังสือพิมพ์ในชนบทยังไม่เปลี่ยนแปลง

ประเภทของหนังสือพิมพ์ที่อ่านก็เป็นหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางเป็นอันดับแรก และเป็นหนังสือพิมพ์ปริมาณ หรือประชานิยม (popular newspaper) อันดับต่อมาจึงเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และน่าจะเนื่องจากหนังสือพิมพ์ที่อ่านกันมากเป็นหนังสือพิมพ์ประชานิยม เนื้อหาอันดับแรกที่อ่านจึงเป็นข่าวอาชญากรรม ต่อด้วยข่าวการเมือง และเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นน้อยเนื่องจากคุณภาพของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังไม่สูงพอที่จะจูงใจผู้อ่าน

การศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่น

กาญจนา แก้วเทพ, และคณะ (2543) กล่าวถึงงานศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆอยู่ 3 ชั้น คือ การศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชื่อ “ไทยนิมิต “(ขนิษฐา, 2532 อ้างแล้ว) การศึกษาหนังสือพิมพ์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง (พิทยา, 2535) และ การศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่(ดนยา, 2538)

การศึกษาหนังสือพิมพ์ในจังหวัดลพบุรีนั้น ถึงแม้จะมีหนังสือพิมพ์ 10 ฉบับ แต่ก็มี “ไทยนิมิต” ฉบับเดียวที่เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน และค่อนข้างได้รับความนิยม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าหนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านหรือไม่ หรือว่าเนื้อหาที่น่าสนใจนั้นเป็นไปตามความต้องการของกองบรรณาธิการมากกว่า (ขนิษฐา ,2532 อ้างแล้ว)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์เป็นระยะเวลา 1 ปี และพบว่าลำดับความสำคัญของข่าวจะเรียงตามความมากน้อยคือ ข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม ข่าวอุบัติเหตุ และข่าวการเมืองท้องถิ่น ซึ่งลำดับดังกล่าวนี้เป็นไปตามความคิดเห็นของบรรณาธิการ ในขณะที่ผลจากการสัมภาษณ์ผู้อ่านปรากฏว่าผู้อ่านได้เรียงลำดับความสำคัญที่ต่างออกไป คืออยากให้หนังสือพิมพ์ลำดับความสำคัญของข่าวดังนี้คือ ข่าวการเมืองท้องถิ่น ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวพัฒนา ผลที่ปรากฏดังกล่าวจึงหมายความว่า หนังสือพิมพ์นั้นตอบสนองความพอใจของฝ่ายผู้ทำมากกว่าตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน

เมื่อสัมภาษณ์ฝ่ายผู้ทำหนังสือว่าเพราะเหตุใดจึงไม่สามารถทำหนังสือสนองความต้องการของผู้อ่านได้ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือการขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ ระบบเทคนิคการพิมพ์ไม่ทันสมัย ผู้อ่านมีจำนวนน้อย ขาดแหล่งข่าว และขาดเงินทุน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้อ่านพบว่า มีเพียงร้อยละ 40 ที่อ่านทั้งเล่ม ร้อยละ 26 อ่านเพียงค่อนเล่ม และร้อยละ 20 อ่านครึ่งเล่ม ผู้อ่านแสดงความต้องการว่าอยากจะให้ลดโฆษณาลงบ้าง เพราะมีถึงร้อยละ 67 ส่วนตัวข่าวมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

นอกจากนี้การศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นใน 8 จังหวัดของภาคเหนือตอนล่างได้เสริมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมากขึ้น ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์เรื่องบทบาทหน้าที่ 8 ประการที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นพึงมีต่อการพัฒนา เช่นการให้ข่าวสาร การสร้างทัศนคติ และทักษะที่เอื้อต่อการพัฒนา การเป็นช่องทางประเมินผล ฯลฯ มาสอบถามบรรณาธิการ และนักข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 47 ฉบับ จำนวน 84 คน ว่าสามารถกระทำหน้าที่ตามหลักแนวคิดได้หรือไม่ (พิทยา, 2535 อ้างแล้ว)

ผลการวิจัยพบว่า นักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเห็นว่า บทบาทที่สามารถทำได้จริงๆมี 3-4 อย่างเท่านั้น คือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม วิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ และนำเสนอเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทั่วๆไป สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นแสดงบทบาทได้ตามหลักการก็เป็นเช่นเดียวกันกับงานวิจัยที่ค้นพบแล้ว เช่นจำนวนคนทำงานมีน้อย บางฉบับมีบรรณาธิการทำงานทุกอย่างอยู่คนเดียว นอกจากนั้นระดับการศึกษาของคนทำงานก็ยังต่ำ เช่นจบการศึกษาต่ำกว่าระดับอนุปริญญา และเกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยเข้ารับการอบรมเลย (ชินษฐา, 2532 อ้างแล้ว)

สำหรับงานวิจัยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเลือกศึกษา เรื่องการกำหนดวาระข่าวสารการพัฒนาของหนังสือพิมพ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเริ่มด้วยแนวคิดที่ว่า ตามปกติหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของประเทศโลกที่สามนั้นจะต้องเล่นบทบาทเป็นหนังสือพิมพ์เพื่อการพัฒนา (Development Journalism) ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญแตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ทั่วๆไปคือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้นจะต้องไม่เพียงทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ แล้วรายงานข่าวเท่านั้น หากจะต้องเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาด้วย (दनยา, 2538 อ้างแล้ว)

จากแนวคิดในหลักการดังกล่าว สถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงเป็นอย่างไร ในปี พ.ศ. 2530 คณะวารสารศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้สำรวจเนื้อหาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของไทยทุกภาค ผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า เนื้อที่ร้อยละ 50 เป็นเนื้อหาโฆษณา หนึ่งในสี่เป็นคอลัมน์ซุบซิบ ร้อยละ 15 เป็นข่าว และข่าวที่มีมากที่สุดคือข่าวอาชญากรรม อย่างไรก็ตามสภาพ

การณดังกล่าวก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเศรษฐกิจภูมิภาคดีขึ้น และมีหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางขยายเครือข่ายลงไป หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็เริ่มปรับมาตรฐานให้เข้าใกล้หนังสือพิมพ์ส่วนกลางมากขึ้น

นอกจากนี้มีการค้นพบปรากฏการณ์ดังกล่าวเช่นกันคือ ปี พ.ศ. 2538 มีหนังสือพิมพ์รายวันใน จังหวัดเชียงใหม่ 6 ฉบับ เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 4 ฉบับ และเป็นเครือข่ายของหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง 2 ฉบับ เดิมประชาชนจะนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ระดับชาติ เนื่องจากเห็นว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเสนอแต่ข่าวสารประเภทสะท้อนอารมณ์ (human interest) ไม่ค่อยมีข่าวสารบ้านเมือง แต่เมื่อหนังสือพิมพ์ระดับชาติขยายเครือข่ายเข้ามา หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็เริ่มปรับปรุงทั้งรูปแบบและเนื้อหาให้ใกล้มาตรฐานมากขึ้น (दनยา, 2538 อ้างแล้ว) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอยากติดตามผลดูว่าหนังสือพิมพ์ได้ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือยัง โดยนำเอาเกณฑ์เรื่องการจัดลำดับความสำคัญของข่าว ที่เรียกว่า การกำหนดวาระ (agenda setting) มาใช้เป็นเครื่องมือวัด

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัย 3 วิธีกล่าวคือวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์เพื่อให้ได้ข่าวพัฒนาที่ติดอันดับความสำคัญ 10 อันดับแรก หลังจากนั้นนำข่าวทั้ง 10 ไปให้ประชาชนผู้อ่าน 200 คน และเจ้าหน้าที่ทำงานพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน 32 คนจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า โดยส่วนใหญ่ การจัดลำดับความสำคัญของข่าวในหนังสือพิมพ์จะสอดคล้องกับความเห็นการจัดของประชาชน และเจ้าหน้าที่พัฒนา เช่น ข่าวอันดับแรกๆจะเป็นเรื่องขยะในเมืองเชียงใหม่ หรือน้ำท่วมภาคเหนือ ซึ่งหมายความว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ทำหน้าที่สนองความต้องการของประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่นได้ในระดับดีพอสมควร

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดลำดับของบรรณาธิการกับเนื้อหาในหนังสือพิมพ์พบว่าสอดคล้องกันอย่างมาก แสดงว่าบรรณาธิการมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดวาระข่าวสาร

เมื่อเปรียบเทียบหนังสือพิมพ์ที่มีคนท้องถิ่นเป็นเจ้าของกับหนังสือพิมพ์ที่เป็นเครือข่ายของส่วนกลาง การวิจัยพบว่าหนังสือพิมพ์ที่คนท้องถิ่นเป็นเจ้าของจะนำเสนอข่าวการพัฒนามากกว่า

จะเห็นได้ว่าถ้าความต้องการและความเชื่อถือของผู้อ่านมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จะทำให้ผู้อ่านเปิดรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น